

Др Милан Ристовић, редовни професор
Одељење за историју, Филозофски факултет, Београду

Мирослав Јовановић **Истраживачки немир, енергија и изгарање**

После више од двадесет година заједничког рада и сарадње на Катедри за савремену историју, свакодневних сусрета и разговора, учешћа у пројектима, комисијама, уређивању часописа и зборника, тешко је навићи се на одсутност драгоценог колеге и пријатеља Мирослава Јовановића. Његов нагли, неочекивани одлазак оставио нас је у неверици и неприхватању чињенице да смо остали ускраћени за његову динамичну и непосредну природу, а наша историографија без изузетног познаваоца руске и балканске историје, студенти увек благонаклоног и за њихове проблеме отвореног професора.

Историчар се у својим истраживањима креће по изгубљеном времену, и сам је често несвестан сопственог кратког времена и његове неумитне пролазности. Тако је, посвећен својим истраживањима и раду, Мирослав Јовановић за двадесет пет година, колико је трајала његова научна делатност, сагорео своје стварно време, остављајући за собом значајно историографско дело.

Без претеривања се може рећи да је био у напону стваралачке снаге, пун животне енергије и планова. У добу у којем је прекинута његова животна нит, образовање, истраживачко искуство, дуга листа објављених научних радова, научничка зрелост – били су предуслови које је поседовао и наговештавали да је пред њим још много тога што ваља да оствари, и што је пред себе постављао као захтеван задатак. Такође, радом са студентима, менторским ангажовањем на последипломским и докторским студијама показао је да поседује све потребне особине за стрпљив, систематичан рад са кандидатима, добијајући заузврат квалитетне и научно свеже радове.

Своју целокупну научну и педагошку делатност везао је за матични Филозофски факултет, на чијем је Одељењу за историју дипломирао 1988, магистрирао 1993 (*Досељавање руских избеглица у Краљевину СХС 1919–1924*) и одбранио докторску дисертацију (*Руска емиграција на Балкану 1919–1940*) – обе под менторством професора Андреја Митровића. Професор Митровић

је на Катедру за општу савремену историју довео младог и вредног студента на место асистента приправника 1989. године. Мирослав Јовановић је изабран за асистента 1993, доцента 2001, ванредног професора 2007. године. Редовни професор постао је 2012. године.

Везујући своје научноистраживачко интересовање на првом месту за историју Русије и Совјетског Савеза у 20. веку, својим монографијама о руској емиграцији, бројним чланцима и краћим студијама са руским темама и учешћем на међународним научним конференцијама током више од две деценије израстао је у једног (ако не и нашег најбољег) познаваоца ове проблематике.

Да је Мирослав Јовановић својом научничком делатношћу и резултатима био прихваћен и високо цењен у руској стручној јавности (али и у другим земљама), говори његово ангажовање као предавача на специјалистичким курсевима које је држао на руским високошколским институцијама и на универзитетима у Бугарској, учешће у међународним пројектима, чланство у редакцијама међународних часописа специјализованих за руске и балканске студије. О томе убедљиво сведоче и његове књиге преведене и објављене у Русији.

Знајући одлично и пратећи не само руску историографску продукцију, и све остало везано за тај простор (култура, привреда, друштвени односи, и др), давао је увек аналитичне и прецизне судове и о савременим збивањима у том делу света – прецизније и јасније од многих који су стизали из других кругова. Аргументовано је расправљао и пред руском јавношћу о ономе што се догађало у нашој средини током неких од драматичних збивања наше најновије историје, скрећући пажњу на поједностављено и сведено виђење наше политичке и друштвене стварности. Захваљујући угледу који је својим радом стекао у руској стручној јавности, отворио је странице неких руских часописа за сарадњу и својих београдских колега, укључујући и објављивање неколико тематских бројева часописа *Родина*, посвећених српској и југословенској историји и српско-руским односима.¹ За монографију *Срби и Руси 12–21. век (Историја односа)* добио је награду града Београда 2012. године.

Његов рад на овој широкој и сложеној области ипак је остављао енергије за бављење другим темама. Истраживања друштвене и политичке историје Србије дала су запажене монографије о језику и друштвеној историји, континуитету и дисконтинуитету у двовековној повести модерне српске државе, односима историографије и политике. Његове тезе су увек биле свеже, често изазовне, али аргументоване: показао је да се само на тај начин могу чинити озбиљни искораци у науци.

Био је уредник и приређивач, сам или у сарадњи са другима, десетак зборника радова и докумената, међу којима треба издвојити: *Против Вука. Српска грађанска интелигенција 18. и 19. века о језику и његовој реформи* (2004), *Сер-*

¹ Специальный номер „Россия и Сербия: веки истории“, у: *Родина*, 2003, 10.

биа о себи (Москва 2005), *Срби о Русији и Русима: од Јелисавете Петровне до Владимира Путина 1750–2010*, (Београд 2011).²

Катедра за општу савремену историју, 2005.

Мирослав Јовановић је по образовању, методолошким принципима, али и по истраживачком инстинкту, припадао кругу српских историчара које је око себе окупљао Андреј Митровић, његов ментор и ментор многих од нас, који се овом приликом, на овим страницама, сећамо обојице. Мирослав је са великом преданошћу учествовао у стварању и уређивању готово двадесет година *Годишњака за друштвену историју* и у раду нашег *Удружења за друштвену историју*, био је члан редакција више других домаћих и страних научних часописа, покретач *Центра за руске студије*, *Центра за савремену историју Балкана*, био је члан Већа Друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду, факултетских већа и комисија, иницијатор научних конференција, развијања међународне научне сарадње, члан управних одбора Архива Србије и Института за новију историју Србије и председник управног одбора Архива Србије.

Сведочи све набројано, овако без неког реда, не само бројем већ пре свега квалитетом о великој посвећености науци, која је за око четврт века колико је трајала његова научна и просветна делатност, била у условима који су све само не погодни за то, и која је дала све оно чиме је Мирослав Јовановић себе уградио

² В.: Библиографија радова Мирослава Јовановића у овој свесци *Годишњака*.

у српску историографију. Немилосрдно је себе трошио, снажан, импулсиван, неуморан, увек у новом пројекту. Осећање да смо сви изгубили блиског сарадника и пријатеља дуго ће потрајати као одраз одбијања да сви који смо га знали и све ове године с њим живели, радили и дружили се прихватимо чињеницу да смо га изгубили и да ће од сада живети у сећању, и у свакој књизи и тексту који је написао.

Овим симболичним „окупљањем“ на страницама часописа којем је од његовог првог броја даривао своју уредничку енергију сећамо се Мирослава Јовановића, сарадника, пријатеља, професора и његовог дела. То је скромни знак нашег сећања, захвалности за сарадњу, пријатељство и године заједничког рада и подсећања на његов допринос науци, коју је задужио својим делом и енергијом коју је немилице ширио и расипао и коју ми, његови сарадници, пријатељи и студенти кроз његове књиге даље осећамо.